

BROEDVOGELS VAN HET CRONEBOS IN 2024

November 2024

Juun de Boer

Ruud Overdijk

Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken

Natuurmonumenten

BROEDVOGELS IN HET CRONEBOS IN 2024

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Postbus 1028
1200 BA Hilversum
broedvogels@vwggooi.nl en www.vwggooi.nl

Subgroep Avifauna, werkgroep Broedvogels
Op verzoek van Natuurmonumenten
In samenwerking met SOVON Vogelonderzoek Nederland

Uitgave: VWG 332
Hilversum, 26 november 2024

Tekst: Juun de Boer i.s.m. Ruud Overdijk

Foto's: auteurs, Doortje van Dijk

© Copyright 2024. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.

Inhoudsopgave

1	Samenvatting.....	4
2	Het gebied.....	5
2.1	Geschiedenis, ligging, oppervlakte en eigendom.....	5
2.2	Terreinbeschrijving en beheer.....	6
3	Werkwijze bij de inventarisatie.....	9
3.1	SOVON methodiek voor broedvogelonderzoek.....	9
3.2	Uitvoering van de inventarisatie.....	9
4.1	Overzicht van de territoria.....	11
4.2	Soortenrijkdom en dichtheid.....	11
4.3	Niet broedvogels.....	11
5.1	Bespreking van de resultaten, mede in vergelijking met eerdere inventarisaties	25
5.2	Overige fauna.....	26
6	Aanbevelingen voor het beheer.....	26
	BIJLAGEN.....	29
	Bijlage 1 – Waarnemingen per ronde.....	29
	Bijlage 2 – Literatuur en overige bronnen.....	31
	Bijlage 3 – Betrokkenen.....	31

1 Samenvatting

Op verzoek van Natuurmonumenten is door leden van de Vogelwerkgroep Het Gooi [VWG] in 2024 het G.H. Cronebos in Hilversum op broedvogels geïnterviewd. Het betreft een afwisselend loof- en naaldbos met een tweetal grotere graspercelen, waarvan er één onlangs pachtvrij is geworden. Het gebied is in eerdere jaren een aantal malen op broedvogels geïnterviewd waarbij twee inventarisaties niet alleen het Cronebos betroffen maar meerdere gebieden omvatten. In het verslagjaar werden 44 vogelsoorten waargenomen waarbij met behulp van de SOVON-methode voor broedvogelonderzoek 36 broedvogelterritoria werden vastgesteld. Dit komt overeen met de resultaten van de broedvogelinventarisatie van 2015. Wel zijn een achttal soorten dit jaar niet tegenover eenzelfde aantal voor de eerste keer wel waargenomen.

Er was sprake van uitzonderlijke klimatologische omstandigheden in het voorjaar van 2024: het was nat en erg warm. In het rapport wordt daar dieper op ingegaan.

Het resultaat kan voor een aantal soorten iets zijn beïnvloed door het verwijderen of sterk uitdunnen van de struik- en bomenrij aan de noordwestelijke kant van het gebied op de grens met het terrein van de Hilversumsche Golfclub.

Naast de ornithologische waarden is er in het Cronebos sprake van andere natuurwaarden, v.w.b. zoogdieren werden waargenomen dat, ree, haas en eekhoorn.

Boompieper

2 Het gebied

Voor een uitgebreidere beschrijving van het Cronebos wordt hier verwezen naar de recente Gebiedsvisie van Natuurmonumenten van 13 augustus 2023. In dit Broedvogelmonitoringsrapport zullen we ons beperken tot hoofdlijnen.

2.1 Geschiedenis, ligging, oppervlakte en eigendom

Het Cronebos kent een interessante geschiedenis die kenmerkend is voor veel van de bos- en heidegebieden in Het Gooi. Tot in de Middeleeuwen was er sprake van een uitgestrekt bosgebied – het Gooierbos – van vooral beuken en berken. Ten gevolge van steeds intensiever menselijk gebruik door o.a. houtkap en begrazing, ontstonden er op veel plaatsen heidevelden en zandverstuivingen waarop de overheid vanaf het begin van de 19^e eeuw overging tot de verkoop van gronden aan particulieren. Halverwege de 19^e eeuw bestond het huidige Cronebos echter nog steeds voor een belangrijk deel uit heide, stuifzand, hakhout en bouwland. Pas in het begin van de 20^e eeuw is het grootste deel bebost met vooral productiebos.

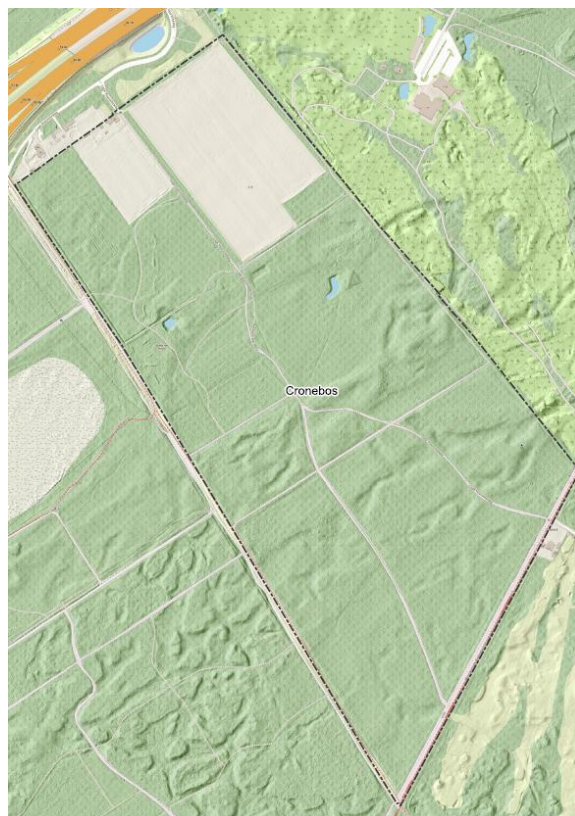
Bij de ingang van het bos, vlakbij de A27, ligt een uit 1912 stammend voormalig tolhuis waar tol geheven werd voor het gebruik van de toen nog geheten Tolweg tussen Hilversum en De Lage Vuursche. Dit is nu de plek waar de vele wandelaars en fietsers het gebied binnenkomen. In 1962 is het Cronebos – tot dan het Tolbos – door Mevrouw A.K. Crone-Black gelegateerd aan Natuurmonumenten en is de naam gewijzigd in het G.A. Cronebos naar de echtgenoot van mevrouw Crone-Black.

Gelegen op de stuwwal tussen Hilversum en De Lage Vuursche sluit het Cronebos aan op de natuur van de Utrechtse Heuvelrug. Het bos is ca. 46 hectare groot en bestaat uit een lanenstructuur omringd door een rijk loof- en naaldbos, enige graslanden en wat voormalig eikenhakhoutbos plus heiderestanten. Het gebied ligt aan de oostkant van de A27 en grenst in het noord- en zuidoosten aan de golfbaan van de Hilversumse Golfclub. In het zuidwesten sluit het gebied – gescheiden door een fietspad – aan op het Smithuyserbos (eigendom van de familie Bouvy) en het Hilversums Wasmeer van het Goois Natuurreservaat.

Samen met de omliggende natuurgebieden is het Cronebos van grote recreatieve betekenis voor de bewoners van Hilversum e.o. Met name in de weekenden wordt er druk gewandeld en – op de hoofdlanen – gefietst. De indruk bestaat dat dit gebruik na de Corona-periode aanzienlijk is toegenomen.

Luchtfoto van het Cronebos

Topografische kaart van het Cronebos

2.2 Terreinbeschrijving en beheer

Wie het Cronebos binnenkomt door het hek van het voormalige tolhuis ziet zowel aan de linker- als de rechterkant open grasland. Het perceel aan de rechterkant, achter het voormalige tolhuis is in 2021 opnieuw ingericht als kruiden- en faunairijk grasland. De biodiversiteit is verbeterd onder meer door het inzaaien met een kruidenrijk grasmengsel en het planten van groepen struiken. Recent is de ca. 5 hectare grasland aan de noordoostzijde van het gebied uit de pacht genomen. Ook dit perceel zal worden heringericht om de natuurwaarden te vergroten (med. T. van den Broek).

Het grootste deel van het Cronebos bestaat uit bos dat kan worden gekenschetst als een voormalig oud productiebos met natuurwaarden. Er is sprake van verschillend bostypen verdeeld over een aantal percelen. Zo vinden we direct aansluitend op het grasland bij het tolhuis een open gemengd bos met veel verschillende boomsoorten. Daarnaast zijn er verschillende bosvaktypes aanwezig, waaronder een indrukwekkende douglasopstand, een open goed ontwikkeld schaduwrijk beukenbos en veel gemengd bos met daarbinnen berk, grove den, lijsterbes e.d. Hier en daar zijn in het centrale deel van het gebied nog restanten van de vroegere heidevegetatie met op twee plaatsen gegraven poelen die in contact staan met het grondwater.

In het centrum van het gebied lag in de 19^e eeuw op de plek waar zich nu de douglasopstand bevindt een boerderij, die nu geheel is verdwenen. Oude beukenlanen markeren nog steeds de oude padenstructuur waaronder de tolweg. Een deel van de oorspronkelijke beuken is rond 1980 vervangen door eiken en lindes.

Broedvogels in het Cronebos in 2024

Het hele gebied is onderdeel van het Nationale Natuurnetwerk Nederland, een gebiedsaanduiding van de nationale overheid voor bestaande en te ontwikkelen natuurgebieden in ons land (de vroegere Ecologische Hoofdstructuur). De provincie is verantwoordelijk voor de aanwijzing en realisering van de beleidsambities. Voor het beheer van de in het Cronebos aanwezige heidecorridor is een beheervergoeding beschikbaar.

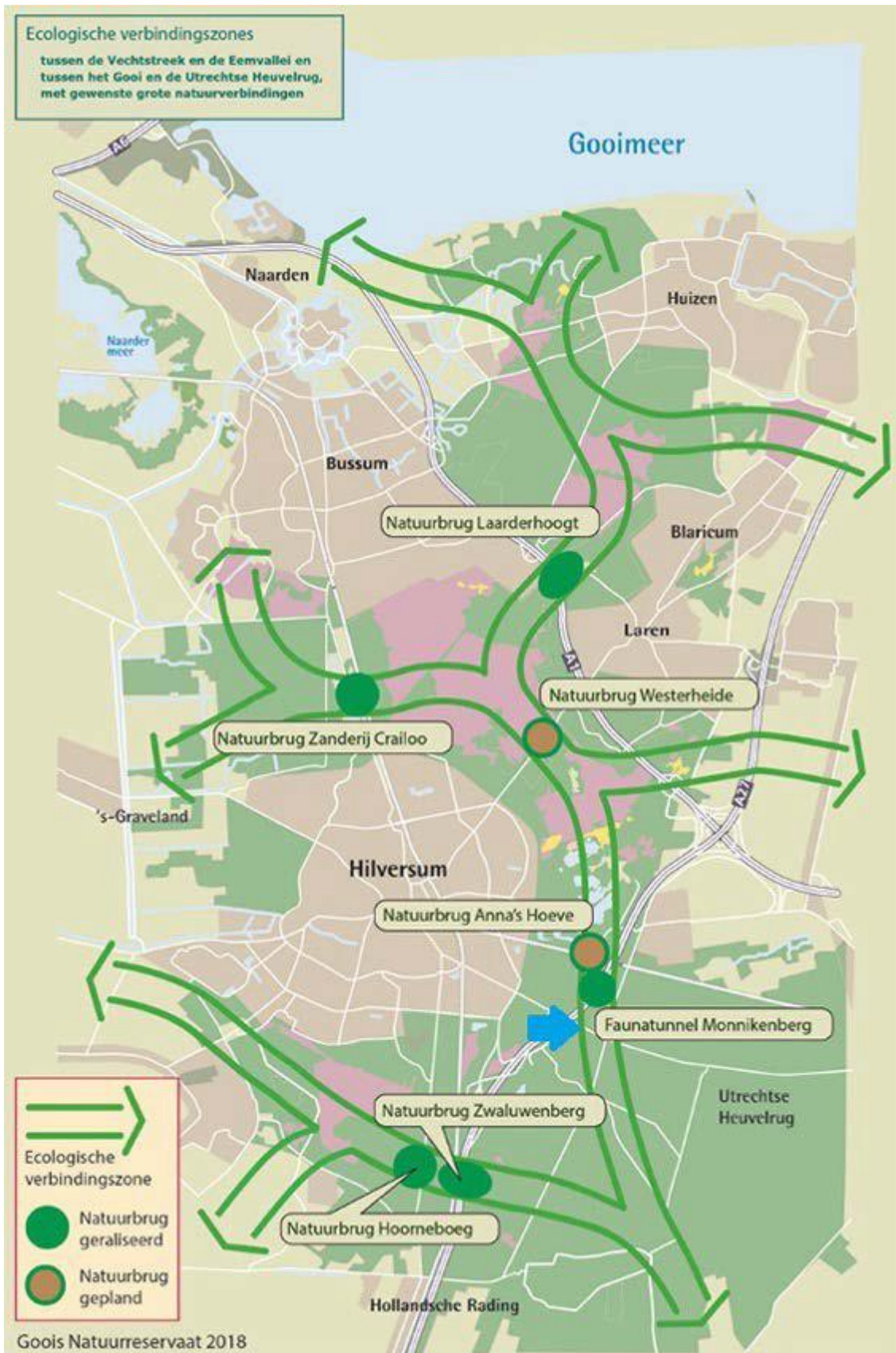
Het Cronebos is omringd door verschillende andere natuurgebieden waar een ecologische relatie mee bestaat. Dat geldt voor de eerdergenoemde terreinen van de Hilversumsche Golfclub, voor het Smithuyserbos en het Hilversums Wasmeer maar ook voor verder gelegen terreinen als de uitgestrekte bosgebieden van De Zuid. Het geldt ook voor De Groene Schakel, die het landgoed Monnikenberg verbindt met de uitgestrekte bos- en heidegebieden rond het Larens Wasmeer. De drukke verkeersweg van Hilversum naar Baarn vormt hier echter nog een aanzienlijke barrière. Zie de kaart op de volgende pagina waarop de ecologische verbindingzones in en rond Het Gooi zijn opgenomen.

Veel vogelsoorten die in het Cronebos broeden maken eveneens intensief gebruik van het terrein van de Golfclub, een zeer open terrein met daarin de nodige boomgroepen en zandkuilen.

Grote bonte specht, vrouw, aquarel Doortje van Dijk

Broedvogels in het Cronebos in 2024

3 Werkwijze bij de inventarisatie

3.1 SOVON methodiek voor broedvogelonderzoek

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de SOVON methodiek voor broedvogelonderzoek. De resultaten zijn via AVI-map ingevoerd op de SOVON website en automatisch verwerkt.

Er is gebruikgemaakt van een digitale veldkaart waarop tijdens ieder bezoek de waarnemingen met stippen per soort worden geregistreerd. De waarnemers lokaliseerden de vogels op geluid en zicht.

Bij het invoeren moet per waarneming een broedcode worden toegekend. Alle waarnemers zijn gemachtigd om gegevens in te voeren. De waarnemingen worden volgens de SOVON richtlijnen geautomatiseerd verwerkt: het autoclusteren. Het programma bepaalt vervolgens de territoria van de broedvogels.

De uitkomsten kunnen in verschillende vormen worden weergegeven, o.a.:

- In een Excel tabel met per soort het aantal territoria (zie paragraaf 4.1).
- In een pdf-bestand voor alle soorten met per soort een kaart met daarop de territoria [zie de kaartjes in paragraaf 5 met de bespreking van de resultaten per soort).
- In een pdf-bestand voor alle soorten met per soort de waarnemingen per bezoek en de toegepaste clustering. (Bijlage 1).

3.2 Uitvoering van de inventarisatie

Voor de inventarisatie is aan de waarnemers bijgaande routekaart toegestuurd. Daarbij is gevraagd de route om en om klokgewijs en tegen de klok in te lopen, zodat vogels die zich alleen vroeg of juist laat kenbaar maken niet 'altijd' zouden worden gemist.

De inventarisatie is begeleid door Tim van den Broek, boswachter ecologie van Natuurmonumenten. Bij SOVON is het gebied geregistreerd door Jan Willem Vergeer.

In het algemeen kon de inventarisatie onder redelijk goede weersomstandigheden worden uitgevoerd. Dit ondanks het zeer natte voorjaar: De lente was zeer nat met gemiddeld over het land 256 millimeter neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 148 millimeter. Hiermee is de lente van 2024 één van de natste sinds 1906 [bron KNMI]. Dit leidde onder meer in het aangrenzende Hilversums Wasmeer tot ongekend hoge waterstanden en ook in het Cronebos was er in de poelen sprake van een hogere waterstand.

Broedvogels in het Cronebos in 2024

De temperaturen waren volgens bijgaand citaat uit het KNMI-overzicht eveneens extreem: “Met een gemiddelde temperatuur van 11,8 °C tegen een langjarig gemiddelde van 9,9 °C was de lente de warmste sinds het begin van de metingen. Het oude record van 11,7 °C dateert van 2007. Alle maanden waren ruim te warm. Maart was recordwarm met een gemiddelde temperatuur van 9,0 °C tegen normaal 6,5 °C. In april was de afwijking het kleinst, 10,8 °C tegen normaal 9,8 °C. Mei was één van de warmste meimaanden sinds het begin van de metingen met een gemiddelde van 15,5 °C tegen normaal 13,4 °C.” [bron KNMI].

In hoeverre deze temperaturen van invloed zijn geweest op de specifieke broedresultaten in het Cronebos is ons niet bekend. Maar meer algemeen mag aangenomen worden dat er wel degelijk effecten zijn geweest. Vogelbescherming Nederland: “De vaker optredende hevige en langdurige regenbuien, zachtere winters en warmere voorjaren in Nederland zijn het gevolg van klimaatverandering. Naar verwachting zal deze ontwikkeling zich de komende decennia nog voorzetten. Dit kan grote gevolgen voor vogels hebben. Ook al passen vogels zich aan en komen ze door de steeds warmere voorjaren eerder naar Nederland, dan kan er toch een probleem ontstaan in de beschikbaarheid van voedsel, aangezien de veranderingen te snel gaan. Ze missen dan de rupsenpiek in Nederland die vroeger is dan het broedseizoen van vogels. Dan hebben ze te weinig voedsel voor hun kuikens.”.

In hoeverre deze omstandigheden inderdaad invloed hebben gehad op het voorkomen en de broedresultaten van bepaalde soorten zal misschien op termijn kunnen worden aangetoond.

Beukenbos zonder onderbegroeiing

4. Resultaten

4.1 Overzicht van de territoria

Soort	Territoria
Nijlgans	1
Buizerd	1
Holenduif	4
Houtduif	2
Bosuil	1
Groene Specht	1
Zwarte Specht	1
Grote Bonte Specht	8
Boomleeuwerik	1
Boompieper	7
Winterkoning	13
Heggenmus	1
Roodborst	26
Gekraagde Roodstaart	2
Merel	15
Zanglijster	3
Grote Lijster	1
Tuinfluit	2

Soort	Territoria
Zwartkop	12
Fluiter	1
Tjiftjaf	5
Fitis	5
Goudhaan	1
Vuurgoudhaan	2
Bonte Vliegenvanger	4
Glanskop	4
Kuifmees	1
Pimpelmees	14
Koolmees	18
Boomklever	14
Boomkruiper	22
Gaai	4
Zwarte Kraai	2
Vink	17
Putter	1
Appelvink	4
Totaal 36	221

4.2 Soortenrijkdom en dichtheid

Het Cronebos is met 36 soorten qua broedvogelsamenstelling vergelijkbaar met andere kleinere landgoederen/natuurgebieden binnen het Gooi. De typische bossoorten zijn aanwezig met – althans in 2024 – enkele opvallende uitzonderingen als kleine bonte specht, goudvink, staartmees en zwarte mees. Daartegenover zijn er ook soorten waargenomen die in eerdere inventarisaties niet of incidenteel voorkwamen. Bijv. fluiter, boomleeuwerik en gekraagde roodstaart.

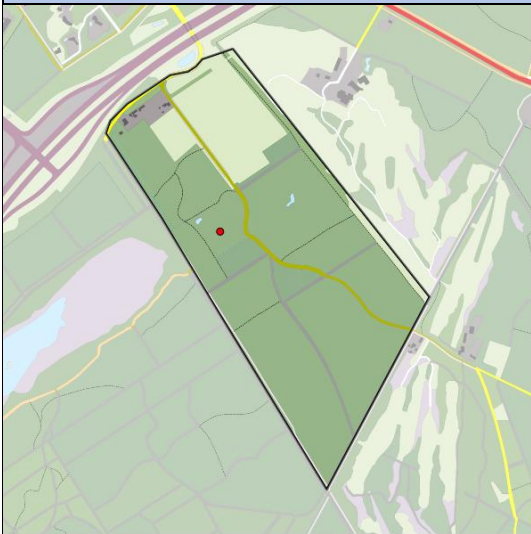
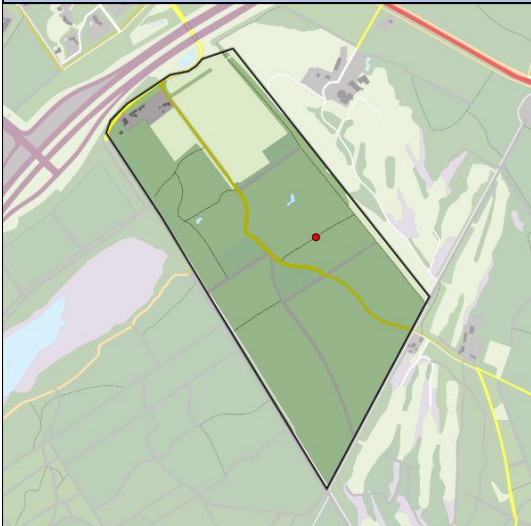
Roofvogels zijn nauwelijks waargenomen, alleen de bosuil (nestkast) en buizerd werden waargenomen.

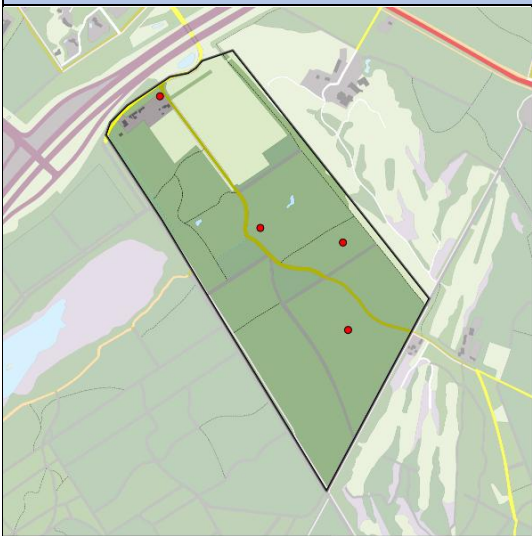
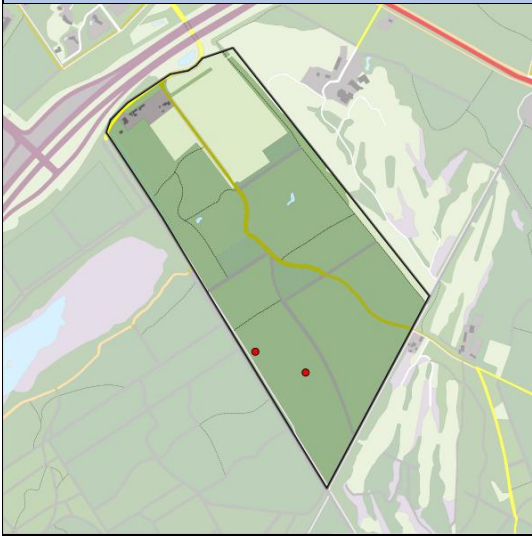
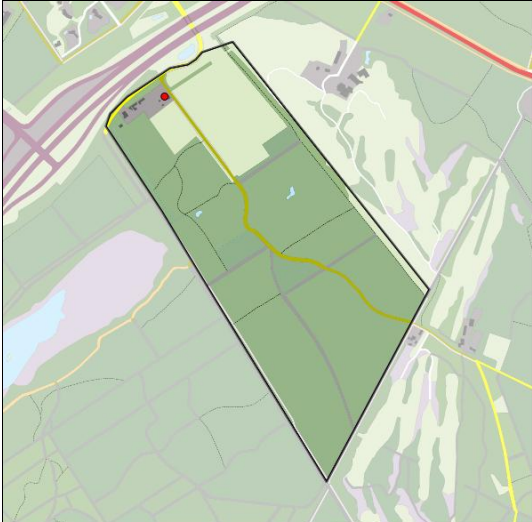
4.3 Niet broedvogels

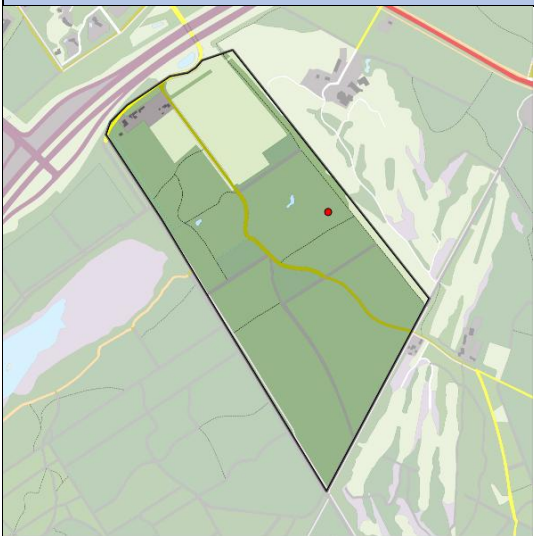

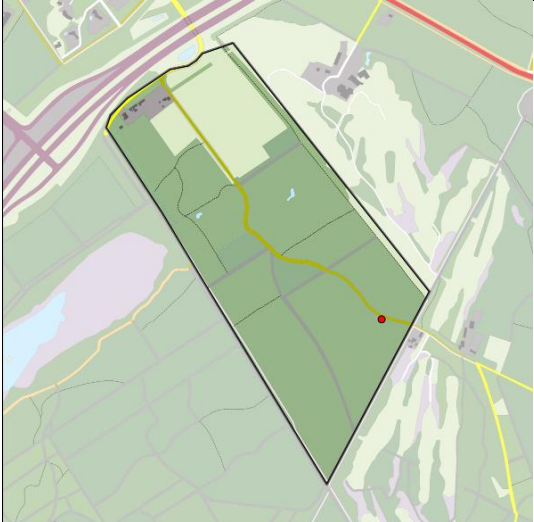
Los van de waarde van het Cronebos voor broedvogels is het gebied ook van belang voor doortrekkers als koperwiek, kramsvogel, kruisbek, keep en barmsijs. Een aantal standvogels zoals merel, roodborst, sijs krijgen in het voorjaar gezelschap van doortrekkende soortgenoten.

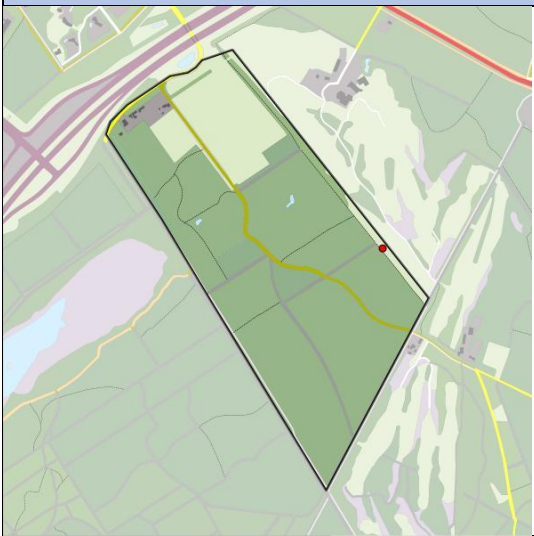

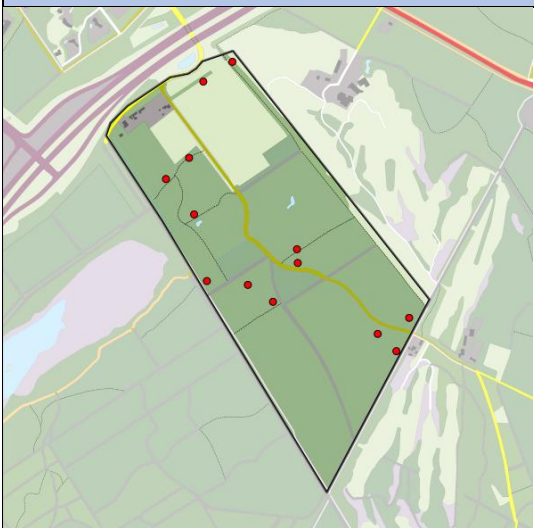
5 Bespreking van de resultaten per soort

In de soortbesprekingen wordt in een aantal gevallen verwezen naar de eerdere inventarisaties in 2000 en 2015 van A. van Kleunen voor SOVON. Zie ook paragraaf 5.1. In 2007 is in het gebied een klein aantal soorten onderzocht door dhr. H. Wijsman (verslag bibliotheek Natuurmonumenten). De resultaten daarvan zijn in dit rapport buiten beschouwing gebleven.

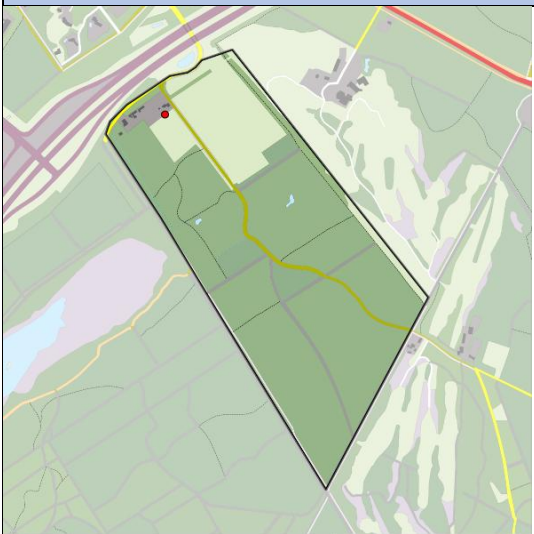
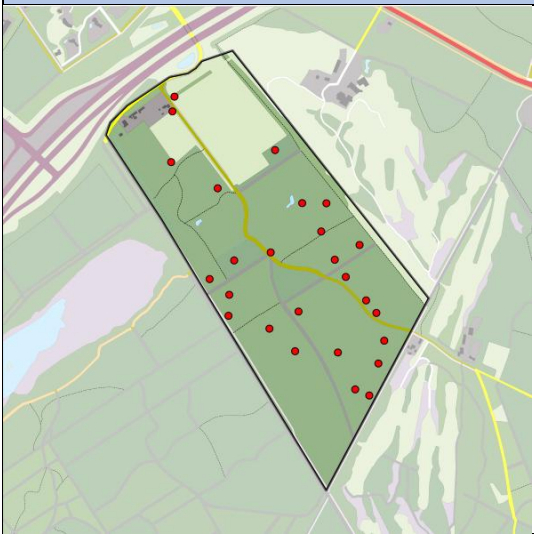

<p>Nijlgans</p>	<p>1 territorium</p>
	<p>Van de nijlgans – die de laatste jaren als holenbroeder een regelmatig voorkomende broedvogel is in het Gooi – kon één territorium worden vastgesteld. In 2000 en 2015 werd deze soort nog niet waargenomen. De soort wordt wel regelmatig gezien in het aangrenzende Hilversums Wasmeer, al dan niet met pullen.</p>
<p>Buizerd</p>	<p>1 territorium</p>
	<p>Vanaf 1990 is het aantal broedparen in Nederland significant toegenomen. De buizerd is momenteel de talrijkste broedende roofvogel in ons land. Balts of jongen werden tijdens de inventarisatierondes niet waargenomen. Ook in de inventarisaties van 2000 en 2015 was de soort met één territorium aanwezig.</p>

<p>Holenduif</p>	<p>4 territoria</p>
	<p>Een vogel van vooral kleinschalige landschappen, komt minder voor in grote bosgebieden. Met vier territoria doet de soort het goed in het Cronebos hoewel er sprake is van een achteruitgang ten opzichte van de eerdere inventarisaties. Holtes in oudere bomen zijn favoriet als nestgelegenheid.</p>
<p>Houtduif</p>	<p>2 territoria</p>
	<p>Een van de talrijkste broedvogels in ons land, de laatste jaren vooral ook in het stedelijk gebied. In het Cronebos broedt de soort vooral in het zuidoostelijk deel in gemengd bos.</p>
<p>Bosuil</p>	<p>1 territorium</p>
	<p>De roep van een vrouwtje bosuil werd bij de ingang van het bos waargenomen. Hier bevindt zich een nestkast bij het voormalige tolhuis.</p>

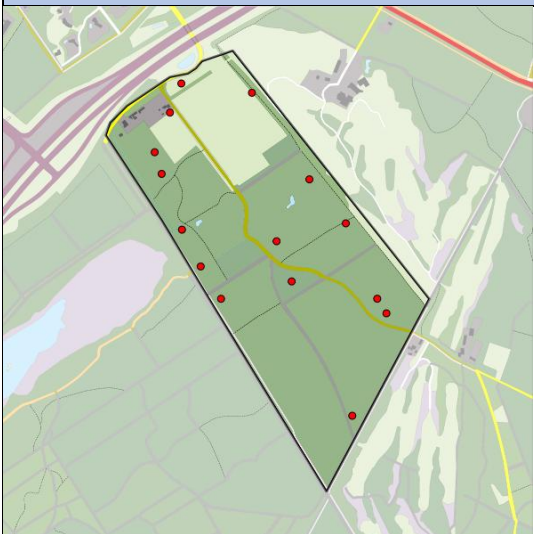
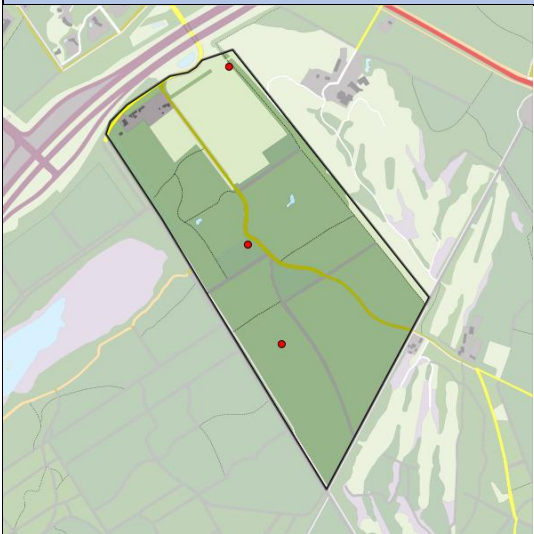
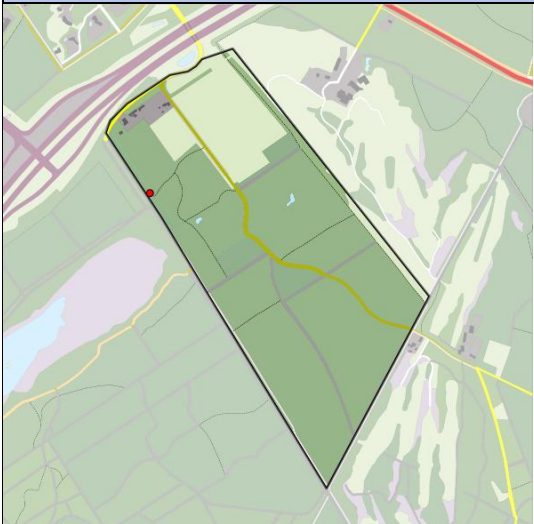
<p>Groene Specht</p>	<p>1 territorium</p>
	<p>De groene specht is zeer regelmatig waargenomen zowel binnen als buiten de gebiedsgrenzen. Het territorium bevindt zich aan de rand van het terrein van de Hilversumsche Golfclub waar de soort regelmatig werd gehoord. Standvogel.</p>
<p>Grote Bonte Specht</p>	<p>8 territoria</p>
	<p>Zeer veel voorkomende broedvogel op de gehele Utrechtse Heuvelrug. In de broedperiode zijn ze vooral afhankelijk van insecten. Komt in het Cronebos verspreid over het gebied in een behoorlijk aantal voor. Toch is het aantal grote bonte spechten aanzienlijk minder dan in 2000 en 2015. De vraag is of dat met een verminderd aantal insecten te maken heeft nu deze soort in de broedperiode vooral insectivoor is. Gezien het onverminderde aandeel oudere bomen en dood hout in het gebied, kan de oorzaak daar niet in worden gezocht.</p>
<p>Zwarte Specht</p>	<p>1 territorium</p>
	<p>De zwarte specht werd met zijn opvallende contactroep meerdere malen waargenomen binnen en buiten de gebiedsgrens. Deze specht broedt vooral in beuken en foerageert in naaldbos waar hij onder de schors naar mieren en larven van kevers zoekt.</p>

<p>Boomleeuwerik</p>	<p>1 territorium</p>
	<p>Werd eenmaal binnen de gebiedsgrens waargenomen, daar waar het bos grenst aan het golfterrein. De relatie met het open terrein met boomgroepen is erg aantrekkelijk voor de soort. Tijdens de inventarisaties van 2000 en 2015 niet waargenomen.</p>
<p>Boompieper</p>	<p>7 territoria</p>
	<p>In tegenstelling tot de boomleeuwerik komt de boompieper veel voor in en rond de percelen met meer open bos en heide. Dit type biotoop is dan ook bij uitstek geschikt. Zoekt op de bodem naar insecten, larven enz. Landelijk zit de soort in de lift.</p>
<p>Winterkoning</p>	<p>13 territoria</p>
	<p>Verspreid over het gebied met name daar waar sprake is van dichtere onderbegroeiing of struikvorming.</p>

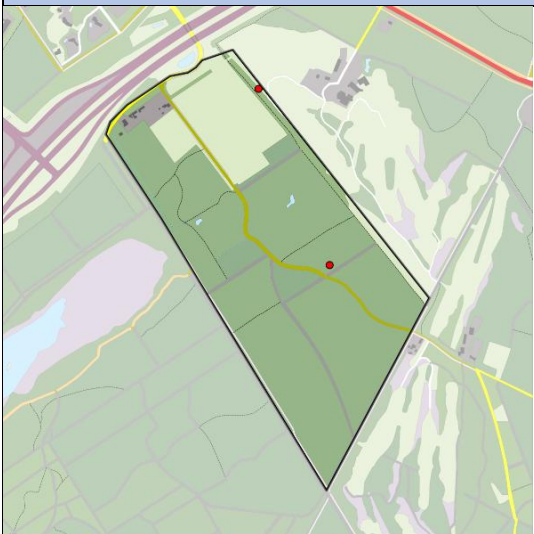
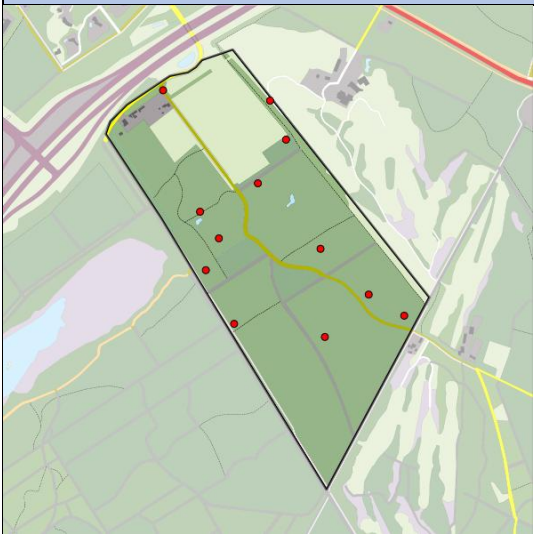
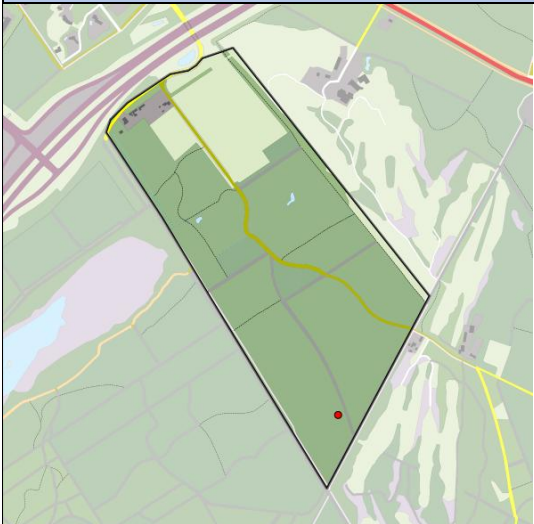
Broedvogels in het Cronebos in 2024

Heggenmus	1 territorium
	Zoals te verwachten bevindt het territorium zich in de nabijheid van de bebouwing.
Roodborst	26 territoria
	Een soort die zich overal waar sprake is van een wat dichtere vegetatie thuis voelt, zo ook hier. Met 26 territoria is de roodborst de meest waargenomen soort in het Cronebos.
Gekraagde roodstaart	2 territoria
	Een soort van ouder, open gemengd bos. Verheugend dat de soort weer aanwezig is nu hij in 2015 leek te zijn verdwenen. De aantallen worden sterk beïnvloed door de situatie in het Sahelgebied waar de soort overwinterd.

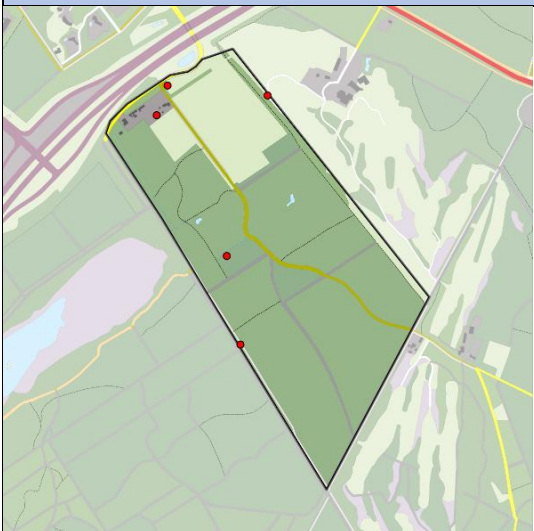
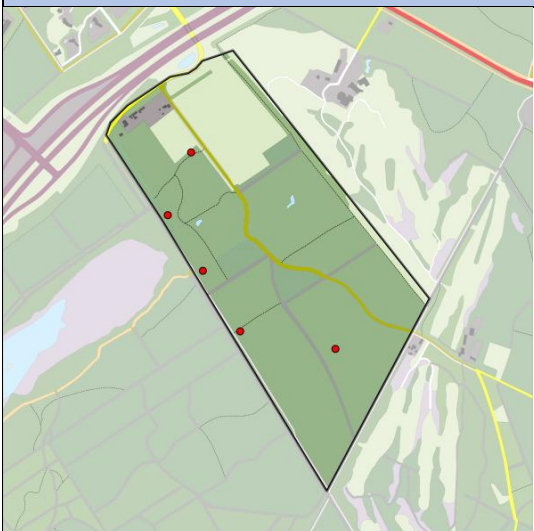
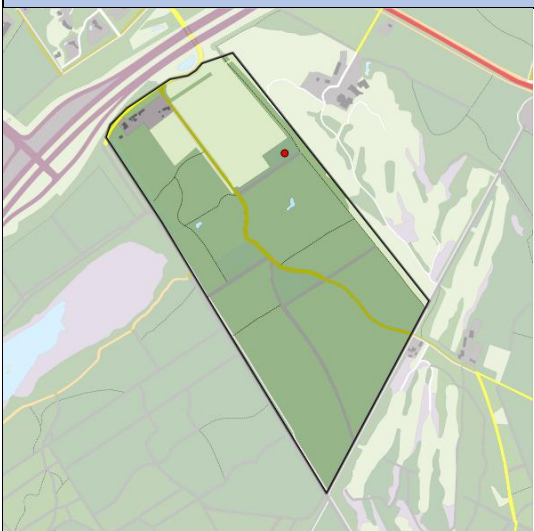
Broedvogels in het Cronebos in 2024

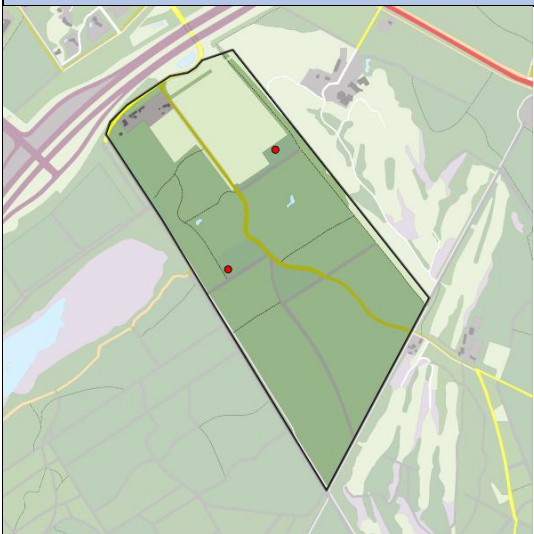
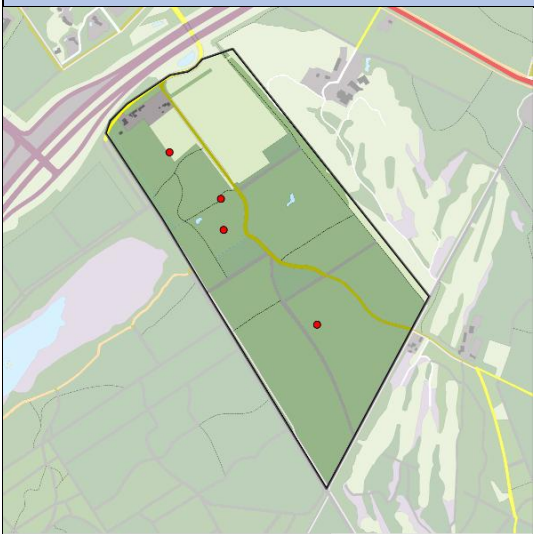
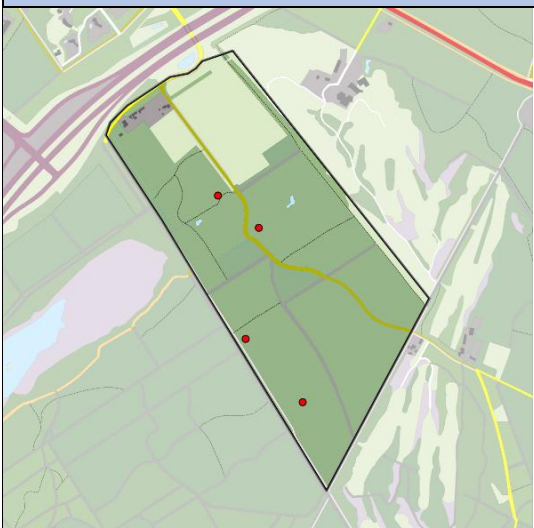
Merel	15 territoria
	Er is sprake van een stabiele populatie, redelijk verspreid over het gebied.
Zanglijster	3 territoria
	Werd relatief weinig gehoord dit jaar, mogelijk debet aan de natte omstandigheden in het voorjaar.
Grote Lijster	1 territorium
	Evenals in 2015 een behoorlijke achteruitgang t.o.v. 2000 toen er nog sprake was van vier territoria. De achteruitgang is in overeenstemming met de algemene trend. Op de Rode Lijst wordt de grote lijster als kwetsbaar aangeduid.

Broedvogels in het Cronebos in 2024

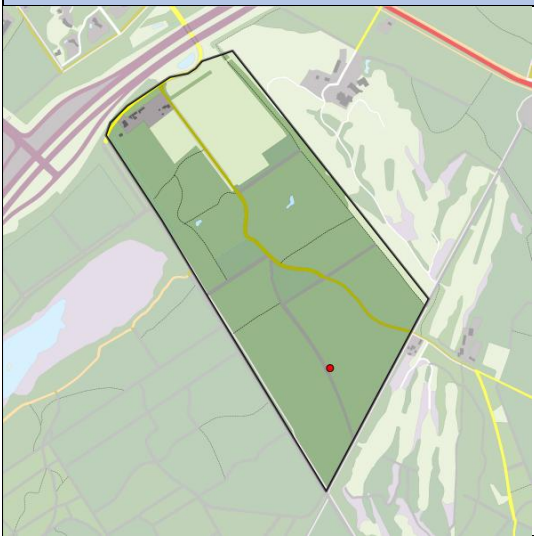
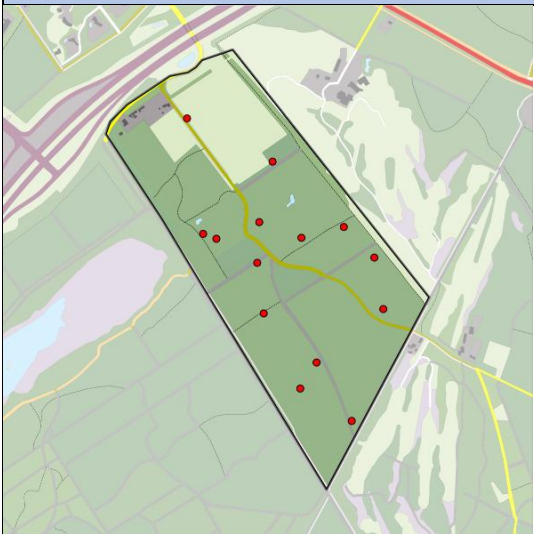
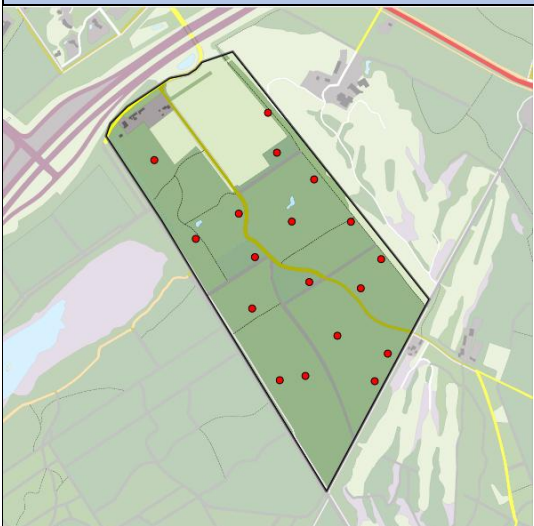
Tuinfluiter	2 territoria
	<p>Landelijk een stabiele populatie. In het Cronebos door de jaren heen slechts enkele territoria. De soort is sterk aangewezen op wat dichtere struwelen, jonge bosopslag en hoge kruidenvegetaties.</p>
Zwartkop	12 territoria
	<p>Prefereert schaduwrijke, meer beboste gebieden, parken en tuinen met een dichte ondergroei. Het Cronebos kent veel van dit biotoop wat in het aantal territoria tot uiting komt hoewel er t.o.v. de eerdere inventarisaties sprake is van een behoorlijke achteruitgang.</p>
Fluiter	1 territorium
	<p>Broedvogel van het veel in het Cronebos voorkomende middeloud tot oud loofbos met vooral eik en beuk. Het territorium bevond zich dan ook in een vak met veel beuk en weinig onderbegroeiing. Essentieel is een niet te dichte ondergroei omdat het nest in de grond moet worden weggewerkt. Het aantalsverloop is grillig, in 2000 en 2015 was er sprake van twee, resp. geen territorium.</p>

Broedvogels in het Cronebos in 2024

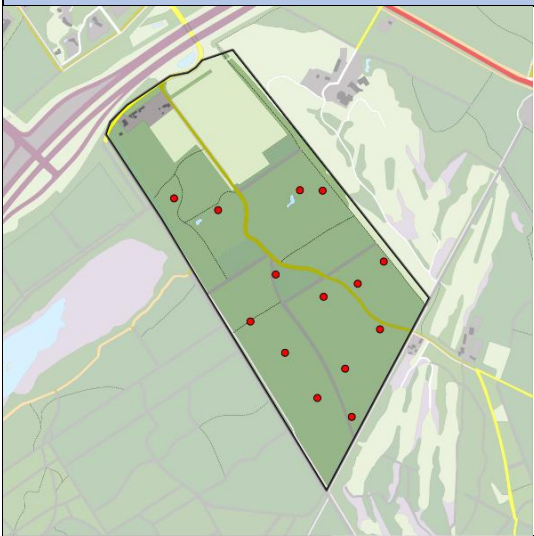

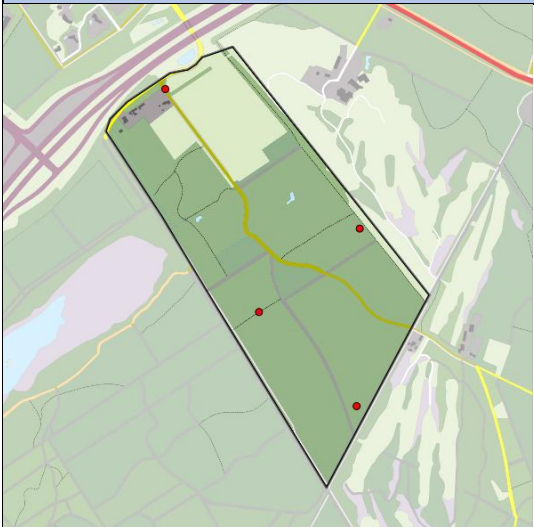
Tjiftjaf	5 territoria
	<p>Lichte achteruitgang ten opzichte van eerdere jaren. Ook de stand van deze vogel fluctueert nogal eens en wordt beïnvloed door de situatie in de overwinteringsgebieden.</p>
Fitis	5 territoria
	<p>Komt overeen met 2015.</p>
Goudhaan	1 territorium
	<p>Niet direct te verklaren, aanzienlijke achteruitgang, terwijl er in het Cronebos toch veel geschikt biotoop voor deze soort aanwezig is. Streng winterweer kan resulteren in een populatiecrash, maar daar was in de winter van 2023/2024 geen sprake van. Wel was de winter zeer zacht en nat, gevolgd door een zeer nat en warm voorjaar. Dat is ongetwijfeld van invloed geweest op de stand van de kleine insecten die als voedsel worden geprefereerd: springstaarten, motten, spinnetjes en dergelijke.</p> <p>Overigens is er landelijk al een aantal jaren sprake een afnemende aantal broedvogels.</p>

<p>Vuurgoudhaan</p>	<p>2 territoria</p>
	<p>Is minder strikt aan naaldhout gebonden dan goudhaan. Vanaf 2013 is sprake van een stevige landelijke toename hetgeen de komende jaren ook in het Cronebos te zien zou kunnen zijn. Eet net als de goudhaan kleine insecten en spinnen.</p>
<p>Bonte Vliegenvanger</p>	<p>4 territoria</p>
	<p>Een bescheiden score vergeleken met 2015 toen er nog sprake was van acht territoria. Een soort die het in het Cronebos (en de aangrenzende bossen] op zich goed doet hoewel het aantal territoria t.o.v. 2015 is gehalveerd. Dit in tegenstelling tot de landelijke trend die sinds ca. 2000 sterk stijgend is. Aan het eerste deel van de Zwarteweg bevinden zich sinds de opmars van de eikenprocessierups de nodige nestkasten, waar een jaar eerder nog in werd gebroed. Dit jaar was er waarschijnlijk maar één broedgeval hier getuige een melding op Waarneming.nl binnen de datumgrenzen.</p>
<p>Glanskop</p>	<p>4 territoria</p>
	<p>Behoorlijke achteruitgang vergeleken met de 12 territoria in 2015. Op zich is er in het Cronebos sprake van een geschikt biotoop nl. oud loofbos met veel natuurlijke holen.</p>

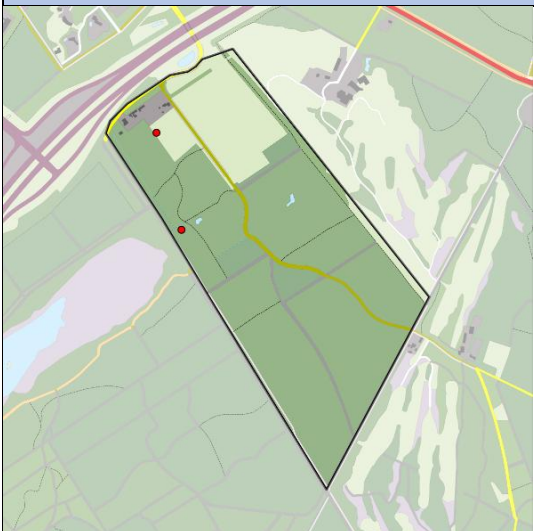
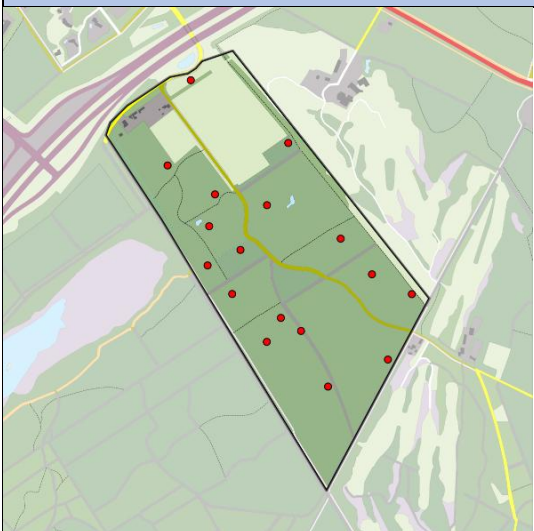
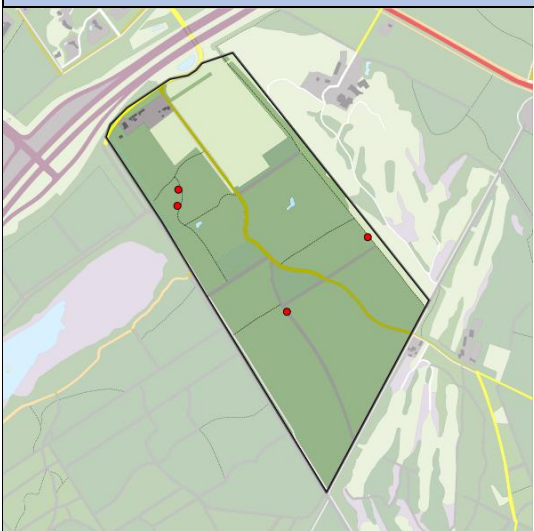
Broedvogels in het Cronebos in 2024

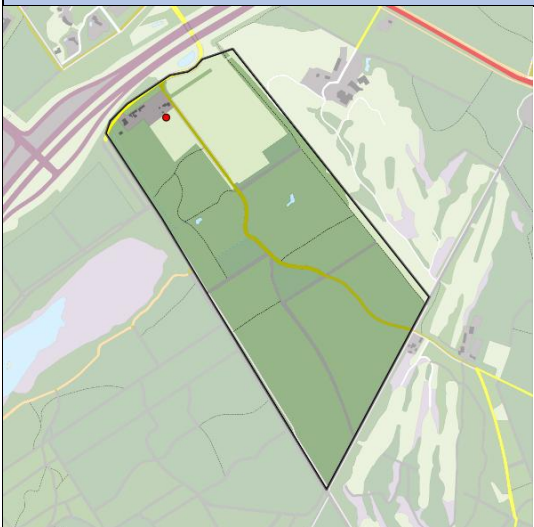
Kuifmees	1 territorium
	<p>Net als bij de glanskop sterke achteruitgang. En net als de in dit jaar niet waargenomen zwarte mees aan naaldbos gebonden waar naar kleine insecten en spinnen wordt gezocht.</p>
Pimpelmees	14 territoria
	<p>Was in 2015 nog met niet minder dan 31 territoria vertegenwoordigd! Territoria verspreid over het hele gebied.</p>
Koolmees	18 territoria
	<p>Voor de koolmees geldt hetzelfde als voor de pimpelmees: bijna een halvering van het aantal territoria.</p>

Broedvogels in het Cronebos in 2024

Boomklever	14 territoria
	Is verspreid over het hele terrein te vinden in wat oudere eiken en beuken. Redelijk stabiel.
Boomkruiper	22 territoria
	Met het ouder worden van het bos nemen de aantallen toe.
Gaai	4 territoria
	Stabiel.

Broedvogels in het Cronebos in 2024

Zwarte Kraai	2 territoria
	<p>Stabiel.</p>
Vink	17 territoria
	<p>Geringe afname t.o.v. 2015. Foerageert graag in het beukenbos maar prefereert voor het broeden meer gemengd bos.</p>
Appelvink	4 territoria
	<p>Redelijk stabiel. Hebben in de broedtijd een uitgebreid menu van zaden, pitten, jonge knoppen, rupsen en insecten. Dat verklaart wellicht dat de soort i.t.t. de soorten die veel sterker afhankelijk zijn van insecten, redelijk stabiel is gebleven ondanks het zeer natte en warme weer.</p>

Putter	1 territorium
	<p>Kan op termijn misschien profiteren van een meer natuurlijke ontwikkeling van de beide graslandpercelen. Landelijk is er al jaren sprake van een substantiële stijgende broedvogeltrend.</p>

Boomklever

5.1 Bespreking van de resultaten, mede in vergelijking met eerdere inventarisaties

Soort	Waargenomen territoria		
	2000	2015	2024
Nijlgans	--	--	1
Buizerd	--	--	1
Holenduif	10	6	4
Houtduif	--	2	2
Bosuil	2	3	1
Groene Specht	--	1	1
Zwarte Specht	1	1	1
Grote Bonte Specht	6	13	8
Boomleeuwerik	--	--	1
Kleine Bonte Specht	3	4	--
Boompieper	2	3	7
Winterkoning	--	15	13
Heggenmus	--	1	1
Roodborst	--	35	26
Gekraagde Roodstaart	4	--	2
Merel	--	18	15
Zanglijster	--	6	3
Grote Lijster	4	1	1
Tuinfluiser	1	--	2
Zwartkop	6	10	12
Fluiser	2	--	1
Tjiftjaf	8	11	5

Soort	Waargenomen territoria		
	2000	2015	2024
Fitis	--	5	5
Goudhaan	12	14	1
Vuurgoudhaan	1	--	2
Grauwe Vliegenvanger	5	5	--
Bonte Vliegenvanger	3	4	4
Staartmees	4	4	--
Glanskop	5	12	4
Kuifmees	3	5	1
Zwarte Mees	6	5	--
Pimpelmees	11	31	14
Koolmees	--	37	18
Boomklever	9	22	14
Boomkruiper	15	18	22
Vlaamse Gaai	3	2	4
Zwarte Kraai	1	2	2
Spreeuw	--	2	
Vink	--	25	17
Groenling	--	1	--
Putter	--	2	1
Goudvink	--	2	--
Appelvink	4	6	4

Wat opvalt bij de inventarisatie is het geheel ontbreken van een aantal soorten die in (een van) de eerdere inventarisaties van 2000 en 2015 wel werden aangetroffen. Het betreft:

- Kleine bonte specht: zeer opvallende en niet direct te verklaren teruggang. Is het zeer warme en natte voorjaar hier debet aan? Landelijk zit de soort al vanaf de jaren tachtig in een stijgende lijn.
- Grauwe vliegenvanger: werd bij de inventarisatie van 2015 met 4 exemplaren in het noordoostelijk deel van het terrein aangetroffen. In 2000 daarentegen overwegend in het westelijk deel. Het lijkt zinvol het komend jaar eens wat later op de dag op zoek te gaan naar deze soort, aangezien het bekend is dat deze vaak pas wat later in de ochtend actief wordt.
- Staartmees: vorige inventarisaties nog vier territoria. Alle meesoorten blijken overigens in aantal te zijn afgenomen.
- Zwarte mees: een zeer kenmerkende soort die verwacht mocht worden in de hogere naaldhoutvegetaties.
- Spreeuw: kwam ook de afgelopen jaren maar sporadisch tot broeden terwijl met name het oudere beukenbos genoeg potentiële nestholtes bevat.
- De goudvink kwam de afgelopen jaren incidenteel tot broeden.

Een aantal soorten die in de eerdere inventarisaties ontbraken kwamen zoals uit het overzicht van territoria blijkt wel voor: nijlgans, buizerd, boomleeuwerik. Fluiters. Gekraagde roodstaart, tuinfluiter kwamen slechts in één van beide eerdere inventarisaties voor.

Wel waargenomen maar op grond van de toepassing van de SOVON-criteria niet als broedvogel erkend: boerenzwaluw, groenling, sijs, spreeuw, staartmees, wilde eend en witte kwikstaart. Voor een deel zal het hierbij om vogels op doortrek zijn gegaan.

Het resultaat van onze inventarisatie kan voor een aantal soorten iets zijn beïnvloed door het verwijderen of sterk uitdunnen van de struik- en bomenrij aan de noordwestelijke kant van het gebied op de grens met het terrein van de Hilversumsche Golfclub. Daartegenover staat dat met de door Natuurmonumenten aangekondigde herinrichting van het uit de pacht gekomen weiland, in de toekomst het aantal broedvogels in die hoek van het gebied wat kan toenemen.

Concluderend: Al met al levert dit het beeld op van een nog steeds aantrekkelijk gebied voor vogels van gemengde bossen. Daarbij valt echter op dat met name het aantal waarnemingen van de typische insecteneters, bijv. de verschillende mezensoorten, zeer is teruggelopen resp. geheel ontbreekt. Een eenduidige verklaring daarvoor ontbreekt maar zou heel goed gelegen kunnen zijn in het natte en warme voorjaar. Bijvoorbeeld vanwege het ontbreken van voldoende rupsen, insecten en dergelijke.

5.2 Overige fauna

Tijdens de telperiode werden verscheidene malen reeën waargenomen. Ook de das werd enkele malen gezien, in de vroege ochtend op weg naar de burcht. Eekhoorn en haas werden eveneens gezien.

6 Aanbevelingen voor het beheer

Aspecten waar de waarde van het Cronebos voor broedvogels door wordt bepaald zijn de grote variatie van biotopen op het betrekkelijk bescheiden oppervlak, de aanwezigheid van oudere bospercelen, het aandeel oud hout daarbinnen alsmede de nog steeds aanwezige rust, ondanks het toegenomen recreatieve gebruik. Uit de beleidsvisie van Natuurmonumenten blijkt dat deze aspecten ook in het toekomstig beheer aandacht blijven krijgen.

De begrenzing met de golfclub ter hoogte van het uit de pacht gekomen grasland bestond in het verleden uit een haag bestaand uit struiken en bomen met veel broed- en foerageergelegenheid voor kleine zangvogels, mezen, winterkoning, roodborst en dergelijke. Met de plaatsing van een stevig raster zijn daar grote gaten ingevallen. We bepleiten – als dat al niet op de agenda staat – om in overleg met de golfclub na te gaan hoe deze begrenzing zowel ecologisch als esthetisch weer op orde kan worden gebracht.

Los van dit specifieke punt valt op dat aan de relatie met het omliggende golfterrein in de Gebiedsvisie van Natuurmonumenten (Aarendonk et al., 2023) nauwelijks aandacht wordt besteed.

Met betrekking tot het uit de pacht gekomen grasland wordt in het beleidsplan gekozen voor de ontwikkeling van kruidenrijk akker en grasland. Wellicht liggen hier mogelijkheden voor het inspelen op het foerageergedrag van bepaalde vogelsoorten, met name de zaadeters als putter, groenling, sijs en dergelijke. Dit lijkt ons een onderwerp dat zich uitstekend zou lenen voor het meedenken vanuit de “meedenkgroep” Cronebos.

In de visie worden nogal wat maatregelen aangekondigd om meer open plekken te creëren door groepenkap of vrijstelling van toekomstbomen, of door ruimte voor “woudreuzen” te scheppen door hoogdunning of het verwijderen van concurrerende bomen. Hoewel dat zeker ook perspectief voor soorten van meer open bosvegetaties kan betekenen, is het van belang dat in een vroeg stadium wordt geïnventariseerd wat dit voor de aanwezige vogelstand zal betekenen. Mocht het om wat grotere beheersmaatregelen gaan dan zal de VWG daar graag over meedenken.

De ligging van het Cronebos t.o.v. het terrein van de Golfclub lijkt alleen maar voordelen te hebben voor bepaalde vogels zoals de verschillende spechtensoorten, boompieper en -leeuwerik en allerlei kleine zangvogels. Als dat al niet het geval is, verdient het aanbeveling na te gaan of het zinvol is afspraken te maken over een gezamenlijke beheerstrategie.

De zuidoostelijke rand van het gebied – voormalig eikenhakhout, heiderestanten met hier verspreide boomgroepjes solitaire bomen – ontleent zijn waarde voor een belangrijk deel aan het open karakter. Het handhaven daarvan is van belang voor soorten als boompieper,

Broedvogels in het Cronebos in 2024

gekraagde roodstaart, bonte vliegenvanger, verschillende kleine zangvogels en potentieel voor kleine bonte specht en grauwe vliegenvanger.

De poelen hebben een grote meerwaarde in het gebied voor de vogels en uiteraard ook voor allerlei andere “bewoners” van het Cronebos. Het handhaven van de rust hier is van veel belang. Ondanks het aanlijnverbod voor honden is er regelmatig sprake van situaties waarbij honden loslopen. Dat is uiteraard zeer ongewenst en verdient – als in veel ander natuurgebieden in het Gooi – blijvende aandacht bij het handhavingsbeleid.

De discussies met RWS over geluidsschermen ten behoeve van de woningen aan de andere kant van de A27 leert hoe moeilijk het is verbeteringen aan te brengen. Toch is het van belang dat Natuurmonumenten ook voor de beleving van het Cronebos blijft bepleiten dat afdoende maatregelen tegen geluidsoverlast nodig zijn.

Tenslotte: omdat 2024 wordt gekenmerkt door extreme meteorologische omstandigheden die mogelijk een grote invloed hebben gehad op het voorkomen of het gedrag van met name insectivore soorten, wordt aanbevolen niet te lang te wachten met een nieuwe inventarisatie. Dit om na te gaan of de broedvogelsituatie in dit jaar op zich staat of dat er sprake is van meer structurele veranderingen.

BIJLAGEN

Bijlage 1 – Waarnemingen per ronde

Datum	16-03	30-03	31-03	13-04	27-04	11-05	27-05	08-06	22-06	06-07					
Starttijd	06:07	05:40	07:35	06:01	05:34	05:04	05:03	05:56	06:04	06:05					
Eindtijd	08:14	07:19	08:32	08:26	08:09	07:00	07:30	07:50	07:59	07:59					
Bezoeknummer	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10					
Bezoektype	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	ochtend	ochtend	ochtend	aantal autocluster territoria	hoogste broed- code	totaal aantal waarnemingen	aantal buiten plot	aantal niet bruikbare waarnemingen
Blauwe Reiger		(1)										1		1	1
Nijlgans			1		1				1		1	3	3		1
Wilde Eend				1								3	1		1
Buizerd		1	1		1	1	1		1	1	1	3	7		0
Holenduif	2		3			(2)	(1)	1	2 (1)		4	2	8	4	4
Houtduif							2				2	2	2		0
Bosuil		1									1	2	1		0
Groene Specht	(1)	(1)		1	(1)	1	(1)			1	1	7	3	4	4
Zwarte Specht	1	1			1					1	1	2	4		0
Grote Bonte Specht	3	5 (1)	6	8	5	7	6	5	6	2	8	13	53	1	1
Boomleeuwerik						(1)	1 (1)		(1)		1	2	1	3	3
Boerenzwaluw					1							3	1		1
Boompieper					3	3 (1)	4	2	3		7	2	15	1	1
Witte Kwikstaart	(1)	1										2	1	1	2
Winterkoning	4	8	4	3	5	13	5	3	1	4	13	2	50		4
Heggenmus	1	1									1	2	2		0
Roodborst	18	23	9	20	11	25	7	4	8	6	26	7	131		10
Gekraagde Roodstaart					1	(1)	1 (1)	1			2	2	3	2	2
Merel	6	8 (1)	4	3	9	13	7	1	1	4	15	7	56	1	2
Zanglijster	5	4	2		1 (1)	3	3		1	1	3	2	20	1	7
Grote Lijster	1	1					1 (1)				1	2	3	1	1
Tuinfluit						1	1	1			2	2	3		0
Zwartkop				5	1 (1)	9	6	2	2	3	12	2	28	1	1
Fluiter						1	1				1	2	2		0
Tjiftjaf		7 (1)	2	3	2	4	2	4	3	2	5	2	29	1	7
Fitis				2	2	1		3			5	2	8		0

Broedvogels in het Cronebos in 2024

Datum	16-03	30-03	31-03	13-04	27-04	11-05	27-05	08-06	22-06	06-07						
Starttijd	06:07	05:40	07:35	06:01	05:34	05:04	05:03	05:56	06:04	06:05						
Eindtijd	08:14	07:19	08:32	08:26	08:09	07:00	07:30	07:50	07:59	07:59						
Bezoeknummer	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10						
Bezoektype	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	zonop	ochtend	ochtend	ochtend	aantal autocluster territoria	hoogste broed- code	totaal aantal waarnemingen	aantal buiten plot	aantal niet bruikbare waarnemingen
Goudhaan						1	1					1	3	2		1
Vuurgoudhaan									2			2	2	2		0
Bonte Vliegenvanger				2	2 (1)	4 (2)	(1)					4	2	8	4	6
Staartmees									1				1	1		1
Glanskop		4			1		2		2			4	3	9		2
Kuifmees		1										1	2	1		0
Pimpelmees	3	12	5	7	11	13	4	2	6	3		14	14	66		0
Koolmees	5	7 (2)	5	9	11	17 (1)	7	2	1			18	2	64	3	3
Boomklever	6	12	4	15	5	2	4		4	5		14	2	57		1
Boomkruiper	9	14	4	8	12	14 (1)	18	6	5	4		22	2	94	1	2
Gaai	1	2	2	1	3	1	2	2	1	1		4	3	16		0
Zwarte Kraai	1			1	1		2	1		1		2	3	7		1
Spreeuw	1								1				1	2		2
Vink	7	7 (2)	4	10	7	14 (1)	10	4	7	3		17	7	73	3	3
Groenling		1											2	1		1
Putter							1					1	2	1		0
Sijs		1											1	1		1
Appelvink			2			2		2				4	2	6		0
Overige soorten																
Haas							1						0	1		1
Eekhoorn									1	1			0	2		2
Das	2				1								0	3		3
Ree							2	2		1			0	5		4

Bijlage 2 – Literatuur en overige bronnen

Kleunen A. van. (2000). Broedvogels van het Cronebos, Einde Gooi, Op Hees, Soesterveen en Stoutenburg. Sovon-invoeringsrapport 2000/17.

Kleunen, A. van. (2015). Broedvogels van Op Hees, Soesterveen en het Cronebos in 2015. Sovon-invoeringsrapport 2015/73.

Aarendonk D., Hoogenstein L., Van den Broek T. (2023). Gebiedsvisie van het Cronebos 2023-2041. Natuurmonumenten.

Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2018). Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

<https://sovon.nl>

<https://waarneming.nl>

<https://vogelbescherming.nl>

Bijlage 3 – Betrokkenen

Namens Natuurmonumenten was ecooloog Tim van den Broek opdrachtgever en aanspreekpunt. Vanuit de Vogelwerkgroep werd door veertien deelnemers een bijdrage geleverd te weten Guido Band, Doortje van Dijk, Han Dijkers, Simone Galavazi, Helene Heckman, Ans van der Knaap, Jan Mooij, Rien Rense, Wouter Rohde, Hedwig Schoorlemmer en Frits Wolfswinkel.

De coördinatie en rapportage was in handen van Juun de Boer en Ruud Overdijk. Dirk Prop droeg bij aan de voorbereiding van de inventarisatie.